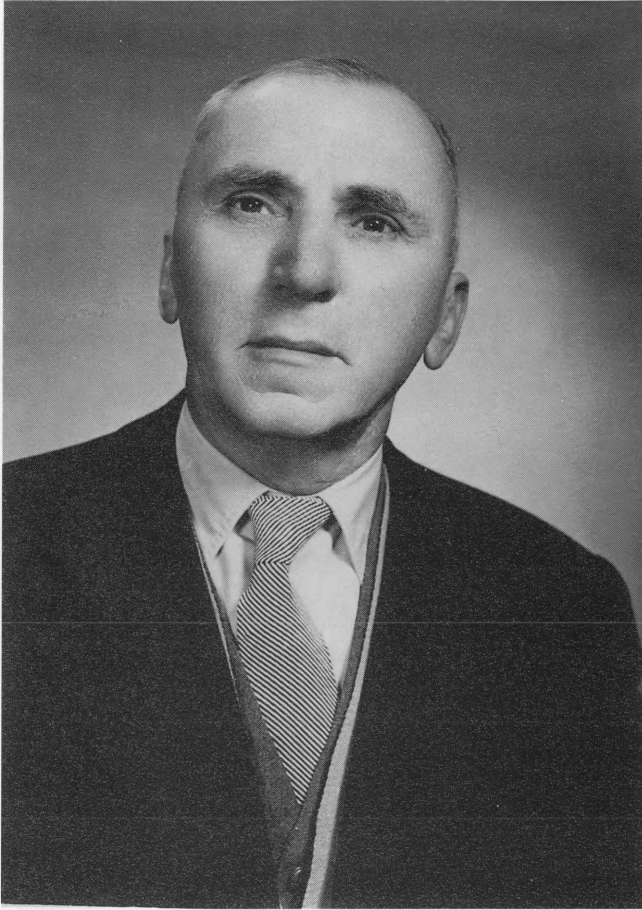

KNJIŽEVNIK ANTE NEIMAREVIĆ

Najpoznatije i najobimnije djelo Ante Neimarevića humoristički je roman o Prvom svjetskom ratu "**1914-1918**", koji je tim nazivom objavio njegov sin dr. Dražen Neimarević 1976. god. Ovaj je roman objavljen za života pisca 1937. i to prvi dio "1914" (nakladnik Matica hrvatska, Zagreb), a "Fronta 1915" i "Pozadina 1918" izlazili su u "Hrvatskom dnevniku" 1940. godine. Prema bibliografiji u knjizi **Propast svijeta** (objavio dr. Dražen Neimarević 1969.), Ante Neimarević objavio je u raznim novinama (Jutarnji list, Večer, Novosti, Koprive, Obzor i drugima) tridesetak humoreski i oko dvije stotine feljtona i raznih novinskih članaka (uglavnom na povijesne teme). Godine 1946. objavio je komediju **Zbrka oko načelnika** (nakladnik Vinko Vošicki, Koprivnica). Dr. Dražen Neimarević objavio je osim romana o prvom svjetskom ratu i ove knjige svoga oca: **Humoristička proza** (1967.), **Propast svijeta** (1969.) i **Feljtoni i novele** (1977.), a u rukopisu su romani za djecu **Naši mališi** i **Kroz Hrvatsku i Svemir**. U Križevcima i Koprivnici prof. A. Neimarević režirao je 19 drama i komedija (od 1924. do 1956.), a u Narodnom sveučilištu u Koprivnici (od 1946. do 1962.) održao je dvadeset i jedno predavanje (uglavnom o povijesti).

O književnom radu profesora Neimarevića (živio u Koprivnici 24 godine, od 1. rujna 1941. do bolesti 1965.) valja započeti pogovorom Mirka Petravića Neimarevićevoj knjizi **Propast svijeta** (1969.) Petravić kaže: »Tko je god osobno poznao hrvatskog književnika Antu Neimarevića (rođenog u Gučoj Gori kod Travnika 13. studenoga 1891., umro u Zagrebu 20. studenoga 1965.), mora se na spomen njegova imena i nehotice nasmiješiti. Pokojnik je, naime, bio vanredno duhovit kozer, nepatvoreni šaldžija i nepopravljivi optimist. Posjedovao je rijedak dar da od prve uoči smiješne strane života i da do posljednjih svojih dana sačuva mlado srce u kojem nije bilo mjesta ni zlobi ni zavisti.«

Učenici koprivničke gimnazije kojima je profesor Neimarević predavao povijest i zemljopis, itekako potvrđuju gornji navod, jer Neimarevićeve su se duhovitosti u Koprivnici pamtile i prepričavale, a pamte se i danas. On je zaista svaku situaciju znao učiniti smiješnom, a mi, njegovi učenici, pamtimo pojedina poglavlja iz povijesti upravo onako kako je o njima govorio naš profesor - ne previše ozbiljno. Najpoznatiji hrvatski humorist i satirik Pajo Kanižaj, nekada učenik profesora Neimarevića, u svojoj knjizi **Zapisi odraslog limaća** (četvrto izdanje, Zagreb, 1994.) ovako govori o profesoru Neimareviću (cijela je knjiga pisana malim slovom i bez rečeničnih znakova, ovdje je svaki novi red označen crticom, str. 155. i 156.): »jednom je na ploči crtao kartu europske i kako mu Italija nije stala na ploču nju je nacrtao na stolicu koju je stavio uz ploču / gotovo je sjeo na stolicu a onda je skočio / skoro sam postao guzica od preko tri stotine četvornih kilometara / drugi put je napisao na ploču egipat / slovo p je produljio kroz čitavu ploču / što je to / to nije po nego nil / a za slijedeći sat donesite svaki po jednu crvenu jabuku / sredina zelene / desna strana šarene jabuke / vodit ćemo bitku u klancu termopile strategijski

Književnik
Ante Neimarević.
(U Koprivnici,
siječnja 1958. godine)

važnoj vezi sjeverne sa srednjom grčkom / na slijedećem satu katedra puna jabuka / dođite bliže / e tako / ovo je hrabri spartanski kralj leonida stavi profesor na čelo stola najveću crvenu jabuku / ove crvene jabuke to je / spartanska vojska u jedan glas će cijeli razred / tako je / najveća zelena jabuka predstavljala je perzijskog kralja kserksa a ostale zelene perzijance / šarene su bile spartanski saveznici grci / a ova trula jabuka / tko mi je to donio / ova trula je izdajnik efijalt / i pred nama se još jednom zbilja cijela bitka u klancu termopile / micale su se jabuke / gurale jedne druge / i na kraju su zelene jabuke zahvaljujući izdajničkoj truloj pobijedile»

U "Glasu Podravine" od 22. lipnja. 1958. objavljen je članak o profesoru Neimareviću (potpis Aco): »... Gimnaziju je polazio u raznim bosanskim i hercegovačkim mjestima. Sudjelovao je u ratu 1914-1918 godine, iza rata studirao je filozofiju u Zagrebu i postao profesorom. Neimarević je polazio i Zagrebačku glumačku školu i bio uz Dujšina i Babičku velika nada ljubitelja kazališne umjetnosti. Međutim se razbolio i morao napustiti kazalište. Bio je suradnik "Obzora", dopisnik "Jutarnjeg lista" i punih 15 godina pisao humoreske i šale za "Koprive". Suradivao je u "Omladini". Napisao je i jednu komediju "Zbrka oko načelnika" koja se s uspjehom prikazivala u Križevcima 1924. godine, a u Koprivnici 1937. godine.«

O svojoj porodici i svom životnom putu Ante Neimarević je napisao nekoliko izvrsnih feljtona, kao i zapis **Moje uspomene**. Tako u feljtonu **Moj otac** (Napredak, Sarajevo, 1939.) kaže: »Za seljaka Stipu Neimarevića znala je čitava fratarska Bosna. Živio je u selu Gučoj Gori gdje je nekada bila fratarska gimnazija, a kako je Stipa bio fratarski poštar, to su ga poznavali svi đaci koji su prošli kroz tu gimnaziju...

Obećao čaća fratrima da će me iza osnovne škole dati u fratarske škole. Da ušćari prvi razred normalke, odluči da će me sam on naučiti čitati i pisati... S pomoću čaće i šamara nadvladao ja za godinu dana 30 svojih "slovstih" neprijatelja i eto me na jesen u gradu... Odveo me čaća u školu, premda joj nije mnogo vjerovao: "Škola ti je, sine, za varošane, a za nas seljake je trnokop i motika, ali ako budeš imao sreće i lakata mogao bi danas-sutra dogurati do podvornika!" U našem naime selu podvornik je bio vrh činovničke hijerarhije". Iza podvornika penjao se žandar, iza žandara financ, a iza ovoga pisar... Kad sam se jednoga dana našalio da ću biti advokat, zgranulo se. čitavo selo: "Advokati su, dijete, ljestve za varošad!" Spustio sam durbin naniže, odabrao profesora, i kako selo ne protestira, odoh u profesore.« (knjiga **Feljtoni i novele**).

Po majci, Ante Neimarević je iz porodice Kotromanovića. Kotromanovići su bili vladarska dinastija u srednjoj Bosni od 13. do 15. stoljeća, a iz te su porodice poznati bosanski fratri, stvaratelji i čuvari hrvatske kulture na tim prostorima. Pišući o svom ujaku (feljton "Moj ujak Kotromanović fra Grgo III", Dobri pastir, Sarajevo, 1942.) Neimarević se s gorčinom opravdava ujaku: "Mnogo sam ti muke zadao, fra Grgo, dok sam išao u gimnaziju, a letio sam iz jedne u drugu kao čunak na razboju: - sad bih pobjegao kao iz Visokoga - sad bi me otpirili - kao iz Travnika i Mostara - sad se ispisao - kao iz Tuzle i Sarajeva - i napustio školu, pa umakao u pisare i penzionere - a moj čaća i ti, moj fra Grgo, proživjeli ste mjesto mene moje jade i nevolje, pa kakvo je to čudo što mi toliko puta reče, ujače: Nikad ništa od tebe, sestriću. I kad sam postao nešto, tj. profesor, nije mi sve dotle vjerovao, doklegod to nije pročitao u "Obzoru" i dok mu direktor križevačke gimnazije nije svojim pismom i pečatom potvrdio da sam doista profesor. Nakon toga čestitao mi je ovaj konačni uspjeh, ne mogavši srcu odoljeti da me ipak malo ne opeče: Makar kasno, ali zato časno, sestriću!... ne vodeć pri tome računa da sam s deset godina krenuo u osnovnu školu, što sam godinu dana lutao po Bosni, što sam godinu dana - kao Josip Kosor, Josip Pavić i Ivan Kozarac - bio sudski pisar, što sam bio četiri godine u Prvom svjetskom ratu, što sam se na Univerzi školovao sa svojih deset prstiju i što sam nakon apsolviranja ostao još godinu dana u Zagrebu da izradim profesorske radnje i da se pripreim za ispit." A govoreći o sklonostima fra Grga Neimarević napominje: "Ti i moj otac dobro ste se slagali jer ste obojica ljudi radini i od reda, a i jedan i drugi imali ste britvu od jezika... Sve mi se čini da sam ovo svoje pero, koje je nekad oštro a nekad hrapavo, naslijedio od vas dvojice, a što u njemu ima topline, to mi je od majke, koja preminu u svojoj tridesetoj, a u mojoj prvoj godini života..."

Ono što su Neimarevićeve kritičari posebno isticali, osim humora, to je ljepota hrvatskog jezika naučenog u djetinjstvu. Sam Neimarević u spomenutom feljtonu o Grgi Kotromanoviću ovako piše: "A govorio si onim divnim i sočnim hrvatskim jezikom kakvim se govori samo u planinama Srednje Bosne. Pa to uopće nije jezik, nego rijeka stihova, udaranje čekića po nakovnju i valjanje vjetra, s Vlašića." U predgovoru ratnoj trilogiji "1914-1918" prof. dr. Miroslav Šćel napominje: "Jezik piščev primjer je izvanredne usklađenosti kultiviranog književnog jezika s onim dubokim nesagledivim korijenima narodnog izraza iz kojeg je Neimarević crpio svoj vokabular i frazu." U časopisu za kulturu hrvatskog književnog jezika "Jezik", Zagreb, 1957-1958., prof. Mirko Petračić kaže da je "Neimarevićev jezik upravo uzoran: bistar, sočan i krepak."

Svoj književni rad Neimarević je počeo 1920. godine, objavljivanjem humoreske u sarajevskom "Orozu". Godine 1921. objavljivao je humoreske da bi kasnije uz humoreske više pisao feljtone.

Podlistak ili feljton "izmislio" je Francuz Abbé Geoffray (19. st.). Ova vrsta novinsko-književnog pisanja brzo se raširila (kod nas ih je prvi pisao Šenoa, a naš najpoznatiji feljtonist je A. G. Matoš) jer su to popularno-znanstveni, društveno-politički ili književni prikazi pisani živo i duhovito, ili kako kaže Tin Ujević: feljton je "trpljen uz uvjet da bude duhovit i jezgrovit", a upravo je to novinarski oblik koji je najviše odgovarao A. Neimareviću jer su se u feljtonu objelodanile njegove književne i intelektualne kvalitete: duhovitost, sažetost, inteligentno pripovijedanje i poznavanje povijesti o kojoj često i mnogo piše. U knjizi **Feljtoni i novele**, u predgovoru koji je napisao A. Neimarević stoji: »Dok sam feljton po

feljton stavljao na papir, nanosio sam ih se kao majka svoje djece... Svaki feljton, čitaocē, stoji me srca i živaca, duhana i nespavanja.« I u svojoj poznatoj skromnosti dodaje: »Nije laka stvar pisati! Velikima treba samo dara, a malima dara, muke i vremena.«

Čitajući danas zanimljive i duhovite Neimarevićeve feljtone, moramo se suglasiti s piscem predgovora gore spomenutoj knjizi prof. dr. Miroslavom Vaupotićem da je Neimarević "humorist iznad svega i prije svega", ali Neimarević je i čovjek veoma osjećajan, ponegdje gotovo nježan kao npr. u feljtonu **Moja djeca** (koji počinje rečenicom: »Nikad mi pero nije tako drhtalo kao sad kad sam sjeo da napišem svoj najdraži Feljton«, objavljen 1932.), ili feljton **Moj otac** (objavljen 1939.), posebno **Moja majka**, u kojem kaže: »Ti si majka prva i posljednja riječ svakog djeteta, najslađa i najsvetija riječ svakog jezika, jedino biće koje sjedi Bogu s desne strane jer bez majke bi i sam Višnji bio ubogi siromah.« (Napredak, Sarajevo, 1942.) Iako pisac svoju osjećajnost u svim svojim djelima. skriva iza humora, ona na mnogim mjestima, gotovo u svim djelima, proviruje, nekad stidljivo, a nekad i sa suzom u oku.

Iz svih Neimarevićevih podlistaka šiklja pred nas nepresušni izvor njegovog domoljublja temeljnog ne odgoju, ali i promišljenog studijem povijesti i zemljopisa. U spomenutoj knjizi (Feljtoni i novele) povijesni su feljtoni skupljeni pod nazivom **Iz hrvatske povijesti** u kojima pisac govori o hrvatskim plemićima, a u **Kako su živjeli seljaci** govori o egipatskim, grčkim, rimskim, engleskim, irskim, njemačkim, ruskim, poljskim, hrvatskim seljacima, o seljacima u Bosni za turskog vladanja. (feljtoni u raznim novinama od 1929. do 1968.).

Ostali feljtoni i putopisi imaju naziv koji je pisac dao za života: Kroacija.

Svoje domoljublje Neimarević nikad ne izriče parolaški, nego zanosno, podupirući ga povijesnim podacima. Kao primjer navest ću dio njegovog feljtona **Hrvatsko Zagorje** (Jutarnji list, 1925.): »Hrvatsko Zagorje, to valovlje humaka, to "kopneno otočje", nastalo je po mome mišljenju u najpjesničkijem času Tvorca, u času kad je Gospod htio da ljudima pokaže realizaciju svoga poetskog nastrojenja i to fotografski snimak svoga shvaćanja ljepote... Ali osim te prirodne ljepote Hrvatskog Zagorja koja nas ljepotom veže za Zagorje, a Zagorje za ljepotu i time stvara pojam naše hrvatske ljepote, ima još jedna veza između hrvatskih srdaca i Hrvatskog Zagorja, a to je povijesna... Kako da te ne volimo, oj Zagorje Hrvatsko! Ta ovom istom romantikom tvojih bregova i brežuljaka, tvojih dolina i udolice kojim se danas napajamo, napajali su se i naši preci; po tom istom mekanom zagorskom tlu po kojem stupamo, stupali su i naši oci, pa ako je sinu sveta i draga rodna kuća njegova oca, kako da ne bude narodu kuća njegovih otaca još draža i još svetija, bar je Hrvatsko Zagorje naša kuća i naš dom koncept i krajobraz naših najljepših umjetničkih djela.«

Ili iz feljtona **Slavonija** (Jutarnji list, 1937.): »Draga naša opjevana Slavonijo! Zemljo bogatstva i junaštva! Domovino pšenice, junačine Trenka i njegovih pandura! Mila si nam jer si zemlja koja vežeš naše dvije povijesne rijeke, našu Dravu i našu Savu! Draga si nam jer si naša žitnica koja si za svjetskog rata sa svojom sestrom Hrvatskom spasila našu djecu od pomora. Slavna si nam jer dade Reljkovića koji prvi opazi grijeha Slavonije, rodi nam Strossmayera koji je od Hrvatske htio stvoriti Heladu, a od Zagreba Atenu, i jer nam, Slavonijo, darova Klaića, povjesničara Regni Croatie et Slavoniae!«

O svojoj Bosni (Naša Bosna, Jutarnji list, 1933.) napisao je: »A Ti, Bosno, zemljo snage i poleta, zemljo Bogom opjevana! Ali, ajme, tko Te može opjevati! Pjevaju Te vjekovima, vjekovi Te opjevaše, a Ti još uvijek pjesma, nedopjevana! Za Te nema riječi u rječniku, nego samo u srcu, a gdje su nama takva srca da nam opjevaju zemlju srdaca - toplih poput kiše u proljeće, mekih poput prvog snijega u jesen!«

Gotovo da i nema Neimarevićevog zapisa bilo koje vrste u kojem ne bi, na ovaj ili onaj način, istaknuo svoju ljubav za Hrvatsku i Srednju Bosnu. A piščev otpor prema tiraniji neka bude potkrijepljen ovim citatom: »U polovini dvadesetog stoljeća drmalu su Europom neograničeni gospodari: Hitler, Staljin, Musolini i koji god se njihov podajnik usudio da i jednu riječ, pa i polovinu riječi, prošapće protiv jednoga od Trojice, nije stigao da joj dade i drugu - preselio se u Nirvanu, a Tebe Kriste, psuju od Nerona do Staljina i nikome ništa, kao da si Ti neki činovničič kojega smije potezati svaki kreten koji je samo

nešto malo nad njim. Ali tko će znati za tisuću godina da je živio Staljin, kao što i sad samo neki znaju da je prije dvije tisuće godina ludovala neka luda Kaligula, dok su za Te Kriste, znali prije svih Kaligula i znat će poslije svih Kaligula.« (Veliki Petak, Dobri pastir, Sarajevo, 1968.)

No, ono osnovno u Neimarevićevom djelu je humor. To ističu svi kritici, a valja pročitati Neimarevićeva djela i osvjedočiti se u lucidnost duhovitosti njegove sveukupne proze. On se šali na svoj neponovljivi neimarevićevski način, upravo onako kao što je kao koprivnički profesor "zbijao šale" na satovima povijesti i zemljopisa i zbog čega je bio, kako kaže Pajo Kanižaj (Zapisi odraslog limača, 1994.) "najomiljeniji profesor prije i poslije / znali smo ga od prije / znala ga je cijela koprivnica / ... / profesor ante twain /..." U predgovoru knjizi **Feljtoni i novele** prof. dr. Miroslav Vaupotić među ostalim kaže: »Uistinu, on bijaše građanskim zanimanjem profesor povijesti, ali u hrvatskoj književnosti ostat će zapisan i cijenjen kao neprijeporno jedan od rjedih, istinskih i iskonskih humorista i smijača novije hrvatske književnosti.«

O humoru sâm Neimarević u knjizi **Propast svijeta** (1969., str. 204-205.) ovako piše: »... ukrao sam fratrima iz potaje nekoliko knjiga, dovukao ih kući i počeo gutati. Bila su to Mark Twainova djela. Pročitao sam ih jedanput, pa dvaput, i kad sam započeo po treći put, vidio sam, da ih znam naizust. Čitajući, toliko sam se smijao da mi se trbuh uleknuo, i takav mi je još i dan danji! Da sam zavolio smijeh, valja mi zahvaliti samo ovome mom odgojitelju, kao što samo njemu imam na tome biti zahvalan da sam se bacio na pisanje, na što obraćam pažnju svojim biografima da ne bi napisali da me je na to tetka natjerala... Premda sam se rodio s humorom, kao i moj pobratim Petrica Kerempuh, počeo sam se baviti šalom tek pod stare dane. Ne zbog toga što ga ne bih imao s nego samo toga radi, što sam osjećao da je humor najsklizavije polje u književnosti... Tko misli da ima humora za prodaju, nek najprije pročita naše stare humoriste i stiliste: Korajca, Nemčića i Jurkovića, pa iza toga Mark Twaina, i tek kad se sit našegrtuje, nek se lati pera i humora.«

Vlatko Pavletić u knjizi **Smijeh naš nasušni** (1961.) kaže: »Humoristi su najveći heretici svih umjetnika... Smijeh je vjetar koji ruši papirnate patetike" zato i jest humor najsklizavije područje. Brooks je rekao da se humor razlikuje kao sunčano svjetlo, a upravo je tako kod Neimarevića kod kojeg nema oštre i zajedljive satire, ali uvijek ima humora, šale koja ne boli, koja kao povjetarac osvježuje zrak, čini da se lakše diše, jer "humoristi su humanisti u potpunom značenju te riječi.« Sve što je Neimarević napisao začinjeno je šalom, često ironijom, kao npr. u poduljem feljtonu **O cenzuri** (Hrvatski narodni kalendar, Sarajevo, 1945.): »Ima ljudi koji misle da se zato uči pisati da se piše što tko hoće i kako tko hoće. Jok, efendija! Sve ima svoja pravila pa i Tvoje pisanje. Ako ne vjeruješ, a Ti ded napiši nešto pa da vidim hoće li izaći! Nek mi oprostite novine, ali priznat će i same da one protiv ovoga najviše griješe. Nešto čuknu pa ni pet ni šest, nego s tim u novine! Nisu, brate novinare, novine bubanj, a Ti bubnjar da sve razbubnjaš!... Vara se tko misli da je cenzura nešto novo i oktroirano, ne brate, ona je stara kao čovječanstvo... U Austriji se moglo zaplijeniti napisano, ali nije moglo nenapisano. Ona je mogla zaplijeniti retke, ali nije mogla ono što je među retcima; to što bode, škakliji i svrbi a svrab je priljepljiv. U Rusiji i Austriji nisi smio pisati direktno, ali znadu ljudi gramatiku pa se latili indirektnih metode... U Austriji viču narodi na bečki centralizam, ali daj tu viku u novine, ako si muško! Pa i što će u njima kad u novine možeš turiti članak "O centralnom loženju"; u tom članku jedanput rekneš centralno loženje a drugi put centralističko, i svi te razumiju, a glavno da te ljudi razumiju. Mogla je Austrija sapeti ruke, mogla je i čovjeka, ali nije mogla pero!... Maleno a bockavo, i htio ne htio, ono bode, a sve što je šljasto može ubosti, i čuvaj se, čitaoče, jer bolje ti se namjeriti na rogatoga vraga, nego na bodljikavo pero.« A o tome kako novine mogu razbubnjati i najveću glupost kaže Neimarević ovo: »Kad sam bio u Zagrebu novinarčić, proturio sam u dnevnu rubriku kako je čikaški "Herold Lloyd" donio da se u gradiću Ossachussets rodilo neko Amerikanče – s repićem. Iza toga je ta repata vijest prošla kroza Europu, prešla u Ameriku, vratila se u Hrvatsku, ali kako! U svakoj redakciji repić je malo narastao i kad se vratio u Zagreb, narastao u - repinu!«

Narodna srednjoškolska omladina
(MATURANTI KOPRIVNIČKE GIMNAZIJE)

U nedjelju
23. III. 1947.

4. put

U 8 sati
 navečer

Molière-ova komedija u 5 činova

„TARTUFFE”

Režija: prof. A. Neimarević

Scenograf: Z. Vrban

LICA:

Gospođa Pernelle, mati Orgonova	Beata Derenčin
Orgon, muž Elmirin	Ignacije Vukotić
Elmira, žena Orgonova	Maila Randić
Damis, sin Orgonov	Zdravko Gašparović
Marianne, kći Orgonova	Nada Ivanović
Valere	Antun Borščak
Cléante, šurjak Orgonov	Petar Husnjak
Tartuffe, lažni pobožnjak	Ante Šupe
Dorine, pratilica Marianne	Nada Tomica
Gospodin Loyal, ovrhovoditelj	Milenko Pupić
Redarstveni činovnik	Milenko Sestrić
Filipote, služavka gospođe Pernelle

Dogadja se u Parizu za Luja XIV.

Šaptalac: V. Varga

Maskiranje: prof. A. Kostjuk

Dvorana
Okružnog Nar. Kazališta

Ulazne cijene:
20, 15, 10 Dinara

Kostimi iz Hrvatskog Narodnog Kazališta u Zagrebu

Štampalo: Obitelj Knaparjević, Koprivnica

Plakat za kazališnu predstavu "Tartuffe" 23. ožujka 1947. u režiji prof. Ante Neimarevića

Sklonost da izmišlja "djecu s repićem" najvidljivija je u Neimarevićevim humoreskama, ima je i u novelama, kao i u romanu **Propast svijeta**, a i drugdje. Humoreske se odlikuju ne samo veselošću, nego i maštovitošću. Dr. Dražen Neimarević objavio je 1967. godine knjigu svoga oca naslova **Humoristička proza** u kojoj je osam humoreski, četiri novele i **Moje uspomene**, u kojima Neimarević pripovijeda o poznatim i manje poznatim osobama, "a koje je upoznao tokom svog neobičnog životnog puta" (dr. Dražen Neimarević u Uvodnoj riječi), kao npr. susret s Gavrilom Principom. Ova će se razmatranja temeljiti na humoreskama i pripovijetkama iz ove knjige.

U Uvodnoj riječi dr. Dražen Neimarević napominje da je prof. Ante Neimarević "sâm ovako klasicirao svoje humoreske: za smijanje (**Oda teletu, Moja azijska iskustva**), duhovite (**Muzej rariteta, Cirkus, Moja ljubavna pisma**) i fantastične (**Moje ludilo u snu ili san u ludilu, O historiji**)." Međutim, sve humoreske Ante Neimarevića su i duhovite, i za smijanje, i pune fantazije. Njegova sklonost fantastičnom negdje je izraženija više, a negdje manje.

U prvoj humoreski iz ove knjige **Bio sam - a što nisam bio** pisac nas upozorava: »U ovoj noveli, koju ću vam sada ispričati, čut ćete što sam sve bio u životu, ali vam odmah velim, da to uopće nije istina, da sam bio ono što sam mislio da sam bio. To sam sve izmislio, upravo, nisam ni izmislio. Te fantastične ideje padale su mi same na pamet i same se razrađivale u mom mozgu, a da ja za taj proces, kako se veli, nisam ni prstom maknuo. Doduše, nekad sam i sâm nasjeo tim svojim fantazijama, ali opet, velim, da se ideja moga preobražavanja - sad u ovo, sad u ono nije rodila u meni. Ona se uvukla u me, a odakle je došla i zašto je ušla u me, a ne u nekog drugog, to vam ne umijem objasniti... Možda sam ja u podsvijesti doista htio biti ono u što sam se uživljavao, a možda da i nisam htio, tko će ga znati!« I tako (u toj humoreski) postaje kraljem državice Molekularije, ženi se bogatom Amerikankom, formira svoju vojsku, dijeli ordenje "Gavran s perikom", "Jež s marmeladom", "Sova u gaćama" i druge takve, a da bi kralja svi titulirali "Naše Vaše Veličanstvo" uvježbao je sve pa i majmune i papige, bio je ratnik, pa operni pjevač u Metropolitanu, pa je bio brz kao Ahil, jak kao Herkul, lukav kao Odisej itd.

I u drugim humoreskama i novelama, Neimarević se služi maštom i svojim bogatim povijesnim znanjem kojeg često okreće i prevrće tako da čitatelja dovodi i u zabunu. Na primjer, u izvrsnoj i maštovitoj humoreski **Moja ljubavna pisma** piše: »I Sokrat je pisao takva pisma. Ukrao ih je atenski frajer Alkibijad i objavio kao svoja, ali o toj krađi napisao je Diogenes u svojoj bačvi divnu raspravu i uglavio Alkibijada kao prvog džepara u historiji."

U istoj humoreski duhovito raspreda o mladenačkim ljubavnim pismima: "Druga moja ljubav bijaše Magdalena, u koju sam se zagledao u prvom razredu gimnazije. Njoj sam poslao anonimno pismo: Drazesna ženo! Ne znam na koji bih ti način rekao da te volim. Volim te više od gramatike! Ti si moj subjekt, objekt, predikat, atribut, apozicija i sve adverbijalne oznake mjesta, vremena, načina i uzroka!!! - Magdalena je po rukopisu poznala autora ovog eposa pa mi je ovako odgovorila: Ja sam poštena djevojka i nisam tvoj pravopis, budalo budalasta! Uči matematiku, bolje će ti biti. Sram te bilo, ne znaš ni koliko je tri polovine više osam polovina... Fuj, sasvim fuj!« Ili: »Moja naredna dvadesetosma ljubav zvala se Perpetua. U nju sam bio zaljubljen incognito, tj. ona nije znala da je bila objekt moga zaljubljenog subjekta. I njoj sam napisao pismo, ali kakvo pismo! Matematičko pismo! "Čarobna Perpetuo, Perpetua, moj slatki perpetuum mobile! Ti si moj Pitagorin poučak, moja hipotenuza i kateta, moj volumen i moj pi (3,14), moja elipsa i moj prvi, drugi i treći korijen, moja jednadžba i moj razlomak, moj brojnik i nazivnik, geometrija i aritmetika, jednom riječju, ti si moja kompletna matematika!" Moju ljubav odao joj je moj najbolji prijatelj i ona mi je po njemu poslala ovaj odgovor: Vi ste mi pisali matematski, a ja ću vama odgovoriti šahovski: Vi ste konj! Nakon ovih katastrofa zarekoh se da ću se osvetiti svakoj onoj koja mi odbije moju ljubav... Drugo je pismo kulinarsko: Teletina, govedina, svinjetina, kravetina, kozetina, jaretina! Jednom sam ti rekao da si šnicl. Nisi ni šnicl, ti si sarma u raspadanju, stari gulaš, paprikaš, gnjila karfiola, crvljivi kupus, i što si još? Nisi ništa to jest jesi ništa, nula, zero, ničtica - nihilistica!«

Neobično duhovita i maštovita je humoreska **Oda teletu** iz koje navodim: »Na svojoj farmi u Teksasu imao sam dva mlada teleta - telca i telicu. Moje psihološko oko opazilo je da se ovo dvoje mladih rado gleda. Mladić, tj. telac, gurao je pod gubicu svoje djevojke najljepše sijeno, a on grickao bodlje i trnje... Na istu pašu dotjerao jednog jutra i moj susjed Džon Džindžon svoju telad i što se dogodilo? Mojoj telici tako se svidio susjedov mladoliki i plavooki telić, a i ona njemu, da su iste noći pobjegli u Kanadu.« U humoreski **Moje ludilo u snu ili san u ludilu** ima ovakva rečenica: »Nalazim se na nozi rasula roda našega, bazirana na ekonomici okomitoga prava duha - rimuje se sa muha - uz potkrepu Goethea koji sjedi na peraji i diktira - što diktira? - Ništa ne diktira jer mu ne da tehnika dugoročnoga stanja, usađena u ružičasti svrbež moga droba.«

I Neimarevićeve novele pune su duhovitog izmišljanja o njegovim raznoraznim "doživljajima" na raznoraznim "putovanjima", a kako i ne bi kad u noveli **Malijola - nevijanski pupoljak** priopćava: »Nije bilo zemlje ni na Zemlji ni na Globusu u kojoj me ne bijaše. Obišao sam Afriku, i Arktiku i Antarktiku, sve Europe i sve Amerike, pa Aziju i Australiju od najmanje do najveće - štoviše, bio sam dvaput ili tripud na Južnome polu, a na Sjevernome polu bijah toliko puta da na njemu ne bijaše medvjeda koji me nije poznavao!« U pripovijetki **Talateija** pisac se nalazi u staroj Grčkoj četrdesetih godina prije Krista i priča nam o klesanju Afroditinog kipa. Ova pripovijetka objavljena je uz devet drugih vrlo maštovito ispričanih pripovijetki u knjizi **Feljtoni i novele**, u trećem dijelu knjige naslova **Biseri lirike, eroike i erotike**.

Najpoznatiji Neimarevićev književni rad njegov je roman o Prvom svjetskom ratu, trilogija, objavljena 1976. godine naslova **"1914-1918"** koja se sastoji, kao što reko, od tri dijela: **"Mobilizacija 1914"**, **"Fronta 1915"** i **"U pozadini 1918"**, od kojih je prvi dio, da podsjetim, objavila Matica hrvatska 1937. godine i koji je dobio niz pozitivnih kritika. Druga dva dijela izlazila su pred Drugi svjetski rat 1940. godine u Hrvatskom dnevniku.

Najpoznatije književno djelo o Prvom svjetskom ratu kod nas je Krležin **Hrvatski bog Mars**. U pripovijetki **Domobran Jambreč** Krleža kaže: »O mrtvim ratovima govori se kao da su ti ratovi bili idilični izleti u romantične predjele naivnih pustolovina što ih djetinjasto ljudsko srce trajno priželjkuje kao rasonodu, da nam na ovoj sivoj i jednoj planeti ne bi bilo beznadno dosadno. Ti slavni mrtvi ratovi bili su zaista provincijalna opereta spram ovog faktičnog klanja, pa kad se govori o njima, ti se mrtvi ratovi obavijaju posvećenom koprenom pozlaćenog pamćenja, i o njima se pričaju neistinite priče sa povijesnim akcentom kao da je sve to bilo kako doista nije bilo.« (Oslobođenje, Sarajevo, 1973., str. 251.) O ratnim strahotama Krleža je pisao svoju istinu na svoj krležijanski način, a Neimarević na svoj neimarevićevski način koji "nije smijeh zbog smijeha nego zbog života, koji je u svojoj biti ipak tragičan, iako se pod vještim perom rođenoga humorista čini komičan u svim komponentama, u svim varijantama i u bogatstvu zbivanja kojima je obilovao prošli svjetski rat (Prvi svjetski rat - op. B. L.) naročito 1914... (iz prikaza o romanu "1914", Ivica Mežnarića, Omladina, 1937.),

Kad je Matica hrvatska 1937. objavila Neimarevićev roman "1914", to djelo pohvalile su gotovo sve tadašnje novine (prikazi se nalaze na kraju knjige "1914-1918"). Tako Branimir Gršković u "Večeri" (23. prosinca 1937.) piše: »Neimarevićeva knjiga je ne samo zabavni roman, nego i živ i uvjerljiv prikaz onih dana kad su naši ljudi, boreći se za slavu austrijskog oružja, stradali na raznim frontama. Živim, majstorskim stilom, ocrtao je Ante Neimarević pojedine događaje u svojem romanu, začinio ih zdravim krepkim humorom, pa je njegova knjiga zaista vrijedan dokument tužnog vremena svjetskog rata. Osim Krleže, nismo imali romana iz pera našeg autora o svjetskom ratu, barem ne takvog kao što je ovaj Neimarevićev, čije bi stranice bile tako krvavo i tako bolno svjedočanstvo svega onoga što su morali podnositi naši ljudi za vrijeme svjetskog klanja; nismo imali romana u kojem je tako potresno i tako istinski ocrtan svjetski rat, u vezi sa vojnicima Hrvatima. U ratnoj literaturi, od Renna, Remarquea, pa do drugih suvremenih autora, svjetski je rat prikazan sa različitih stanovišta, da u Neimarevićevom romanu bude poticaj za tihu optužbu jednog čovjeka koji je na svojim leđima proživio ratne strahote i koji nije u svojem djelu iznosio kabinetски konstruirane situacije, nego je stranice svojeg romana začinio živim,

iskrenim osjećajem vlastitog proživljavanja. Roman Ante Neimarevića čita se na dušak, osvaja već od prve stranice.« Grškovićeve prikaz iz "Večeri" pretiskale su i "Varaždinske novosti" iste godine, jer je u to vrijeme prof. Neimarević službovao u Varaždinu.

List "Omladina" (1937.) donosi i kratak sadržaj romana: »...varošica Travnik sprema se čitav mjesec na najavljeni dolazak nadvojvode Ferdinanda, premda u programu njegovog boravka u Bosni nije bio Travnik, ali "tko zna, Ne će li Njegova c. i kr. Prejasnost Zaželjeti (Oh! Kad Bi to Zaželjela!) da mi budemo akcioneri slavlja Monarhije.« veli načelnik u svome proglasu kojim pozivlje narod da se dostojno pripremi za doček nadvojvode. Umjesto Ferdinandova dolaska pade ko grom iz vedra neba vijest da se u Sarajevu nešto "potrefilo" i da građani moraju izvijesiti crne zastave (sarajevski atentat bio je 28. travnja 1914. - op. B. L.). Dolazi do manifestacija i demonstracija protiv Srbije (lijepi susjedi!), koja je, kako pišu novine, upletena u atentat. Osniva se odbor za propagandu rata protiv Srbije, čijim predstojnikom postaje načelnik. Naskoro dolazi do mobilizacije, a zatim i do "kaznene ekspedicije" na Srbiju. Grozničavo iščekivanje, ratna izvješća i život u pozadini. Iza toga: odlazak dvadesetorice devetnaestgodišnjih maturanata na kratke vježbe, a zatim i na frontu, vožnja u Sarajevo, Peštu i konačno u oficirsku školu u Pečuhu. Slike iz vojničkog života u Pečuhu (gdje je jedan od njih već umro) i odlazaka na frontu... Među maturantima bio je i Ante Neimarević. Iste novine donose i ovaj izvadak iz romana: »Da se informiramo kupili smo "Habsburčce" u kojem je pisac XY tri na kubus pisao što čeka Hrvatsku "ako joj sjedne Srbija na vrat". Evo šta je čeka: Ivančica metamorfozirat će se u Jovančicu, Ivanić u Jovanić, Bjelovar u Belovar, Osijek u Osek, Sisak u Cucak, Križevci će postati Ččak, Koprivnica - Mačak, Virovitica - Čuprija, a Karlovac - Ofurija...«

"Večer" naziva Neimarevića "Naš Remarque", a "Hrvatsko jedinstvo", Varaždin, 1938. godine piše: »...Izašla je nedavno iz tiska ova zaista zanimljiva knjiga. Nema u njoj opisa ratnih strahota, zveketa ubojitog oružja, tutnjave topova i štektanja strojnih pušaka, kako bi se to moglo pomisliti po naslovu. Ne, naprotiv, to je sve zamijenjeno opisom o pripremama mladih ljudi za rat, koji tek napustiše školske klupe, a u tim opisima sve odzvanja od zdrava humora, vesela smijeha, fine satire, tu je rat napravio "kretajh" (nalijevo krug - op. B. L.) da ga se vidi i s naličja...« "Jutarnji list" izvješćuje svoje čitatelje da je roman dobio laskavi prikaz u "Prager presse", a o romanu su pohvalno pisale i praške "Literarni noviny" i praške "Československo - jihoslovenske revue". "Srpski književni glasnik" (1938) pak, među ostalim, o romanu piše: »Odjelci koji prikazuju pojedine nastavnike, oficire, i njihovo smešno držanje i razne neuradunljive postupke spadaju među najnapetije u ovoj knjizi. Pisac je tu pustio ljude da se oni svojim postupcima pokažu smešnima. Međutim, gde toga nema, gde pisac želi da bude pod svaku cenu duhovit i šaljiv, tu, naravno, komični efekt otpada. Bez sumnje da je bilo mnogo smešnih naredaba vlade, ali zašto u tome preterivati, karikirati?... Neimareviću je ovo prva knjiga, pa mu treba skrenuti pažnju u prvom redu na to da pusti ljude i događaje da prolaze pred nama nekarikirani. To je vezano s pitanjem stila, s pitanjem njegovog nategnutog humora, njegovih i suviše čestih "snova". Grozote rata, i komičnosti jednog raslabljenog, pokvarenog, sunovratnog režima, pokazuju se najuverljivije onda kad ih se prikazuje u njihovom pravom obliku.« Valja istaknuti da "Srpski književni glasnik" podvlači i vrijednosti ove knjige kao: »Neimarević je to sve prikazao otvoreno, iskreno, s dosta humora.« Tako ovaj glasnik i hvali i grdi Neimarevićevu knjigu.

Najlošiju kritiku Neimarevićevom romanu dala je "Hrvatska straža" (Zagreb, 1938., potpis ILE) u kojoj, u povećem prikazu među ostalim piše da je Neimarević u svom humoru pretjeran, sveden, kažu, na najprimitivniju pučku maštu, naivan, formalistički, bez komičnih likova i bez komičnih situacija, a o svemu i svačemu se i ne može i ne smije se zbijati viceve. Posebno se Neimareviću zamjera što zbija šalu s religijom pa navodi iz knjige: »U nedjelju je otac Alojzije javio vjernicima, da se čovječanstvo odreklo dragog Boga i da će ga u petak stići Božja kazan. Svevišnji će poslati na svijet pomrčinu sunca, koju će Gospod i ponoviti ako se ljudi ne poprave... Župnik je čitavu sedmicu posvećivao kuhinju i posuđe. Otac Alojzije uzimao je minimalnu naknadu - tek toliko da se pokrije režija.« Navodeći još neke

citare, kritik kaže: »Čovjek ne bi vjerovao da se ovakva što može štampati "sve u šali" u izdanjima Matice Hrvatske, koje kulturno-književni rad hrvatski katolici inače prate sa simpatijama. Ovi su se pasusi mogli mirne duše izostaviti, a da time knjiga, koja ni literarno ni idejno ne znači veći dobitak za suvremenu hrvatsku književnost, ne bi ničeg izgubila. Hrvatski katolici imaju pravo tražiti od svih općenarodnih hrvatskih institucija, pa i od Matice Hrvatske da bar otvoreno ne vrijeđaju i ne izvrgavaju ruglu njihovu vjeru ni njihove vjerske predstavnike, ako već ne žele raditi strogo u svom kulturnom okviru koji predstavlja vjera goleme većine hrvatskog naroda.«

Kad je 14. siječnja 1940. godine počeo izlaziti u "Hrvatskom dnevniku" nastavak romana, objavljeno je: »U današnjem broju donosimo prvi nastavak romana "Fronta 1915. godine" od Ante Neimarevića. Upozoravam čitaoce na ovaj roman, koji je sasvim osobitog karaktera, ni dnevnik ni reportaža, nego srcem, krvlju i vedrinom pisano djelo, pa je potpuno sigurno da će njegovo izlaženje značiti događaj u hrvatskoj književnosti. Držimo da nije potrebno isticati zašto donosimo ovaj ratni roman baš danas kad Europom ponovno bijesni ratni užas i groza.« Dana 13. svibnja 1940. g. objavljeno je da počinje izlaziti "U pozadini 1918", treći dio romana. Među ostalim kažu: »...po sudu piščevom i našem, ovaj je dio najljepši i najtragičniji. Roman se događa u Beču, Pešti, Zagrebu, Travniku, Petrovoj Gori i u čistilištu. U njemu su opisani vojnici, civili, činovnici, agenti, invalidi, malteški vitezovi, zeleni kadrovc, a defiliraju u njemu i Branko i Kabiljo. Čitatelj će upoznati u romanu bolnicu, vojarnu, kavanu, gostionicu i ulicu - jednom riječju, čitavu pozadinu.«

Prije objavljivanja ponovnog, cjelovitog romana, izašao je u "Glasu Podravine" 1958. godine osvrt na Neimarevićev roman (potpis Aco) u kojem piše: »Čitajući prvi broj "Jezika" od ove godine, naišao sam u članku "Uz rječnik našeg suvremenog književnog jezika" na poznato ime u našem gradu, Ante Neimarevića... Eto što piše Mirko Petravić: »Njegov naime roman "1914" zaista je "lavskog roda" i pravo je čudo kako se mi katkada olako i neodgovorno odnosimo prema svojim narodnim kulturnim vrednotama. U ovom je slučaju zaista kriv (bez vlastite krivnje) Krležin roman "Hrvatski bog Mars" koji na drugi način zahvata zapravo istu tematiku, a ima i znatno vremensko prvenstvo pred Neimarevićevom knjigom. No ova potonja, svojom osudom nacionalne nastranosti i socijalne zaostalosti habsburške vladavine jednako je napredno djelo kao i Krležino, u nečem ipak svoja i naročito značajna: puna je zdravog, duhovitog, pravog humora koji teče sa svakog lista, toči se sa svake strane, kaplje iz svake rečenice...» To je djelo našlo svoje mjesto i u Stuttgartu u knjižnici gdje je sakupljeno iz svih strana svijeta preko 100.000 djela koja pišu o Prvom svjetskom ratu...« "Glas Podravine" osvrnut će se i 1962. godine na Neimarevićev roman. Prikaz je napisao prof. Božidar Pavleš koji među ostalim kaže: »Nižući brojne doživljaje i likove vojnika, kadeta, podoficira, te viših i nižih oficira, autor nas upravo bombardira svojom neiscrpnom razigranom duhovitošću, kojoj kao da nema granica. Čitatelja zapljuskuju pravi valovi viceva, anegdota, karikatura, fantastičnih snova, komičnih događaja, groteska, hiperbola, i sve se to izmjenjuje izvanredno brzo i dinamično. Predahe predstavljaju pojedina ozbiljna mjesta, na kojima autor kao da se prestao ismijavati i kao da se upitao: A kamo sve to vodi?«

Kad je dr. Dražen Neimarević objavio 1976. godine cijeli roman, trilogiju, naslova **"1914-1918"**, predgovor je napisao prof. dr. Miroslav Šicel. On ističe da je Neimarevićevo djelo svojevrsno "jer to nije tip realističnog u tradicionalno - klasičnom smislu sa jasno naznačenom fabulom... To istodobno nije ni tip moderno pisanog romana, romana toka svijesti, na primjer, ili roman kakav se pisao na prijelazu stoljeća s težištem na analizi psihologije romana." Dr. Šicel naglašava da je to niz malih pričica, anegdota, da je to mozaik slika kojima se dočarava atmosfera i situacije Prvog svjetskog rata. Oni koji povezuju te situacije to su glavni junaci, dvadesetorica maturanata koji su iz školskih klupa otišli u rat, a samo ih se dio vratio kući. "Čitatelj ima osjećaj da su ti reci tekli ispod pera pisca kako bi, prije svega, oslobodio sam sebe nekih trauma i određenih tragičnih spoznaja: ne govori li o tome dovoljno jasno činjenica što je roman pisan u prvom licu, odnosno što je jedan od glavnih junaka pisac? Ili i to što se na završetku trilogije pisac dirljivo oprašta od svojih drugova iz romana jednim finim, lirsko sjetnim reminiscenzijama

na te dane u kojima je prijatelj s kojim se prolazila Scila i Haribda rata značio više od svega na svijetu." Dr. Šicel naglašava Neimarevićev humor situacije i humor riječi i kaže da "ponekad previše forsira humorističke efekte: kao da se prisiljava da smijehom suzbije suzu."

Ističući ljepotu Neimarevićevog jezika, dr. Šicel završava predgovor konstatacijom: »...da bi bilo neumjesno pokušati praviti bilo kakve usporedbe ovog romana sa po temi sličnim tekstovima u našoj ili stranoj književnosti: Barbusovim "Ognjem", Remarquevim ratnim romanom "Na zapadu ništa nova", Hašekovim vojakom Švejkom ili Krležinim ratnim novelama, na primjer, i to iz jednostavnog razloga što se uglavnom radi o posve drugim stilovima i drugim aspektima sagledavanja rata, a i zato što, objektivno, Neimarević tu konkurenciju vrhunskih djela svjetske književnosti ne bi izdržao... (Neimarević je pisac) koji je pisao samo zato što je osjećao duboku unutarnju potrebu da piše, bez želje da se nameće, da bude pomodan. Ostao je svoj, iskren i originalan u svojoj humorističko-satiričkoj umjetnosti i posebno u izvanrednom jeziku..."

Ako se kod Neimarevića, kao i kod ostalih pisaca, traži neka poruka čitateljstvu, onda se ona nalazi na kraju romana, na 532. stranici (roman ima 535 stranica): »Po procentima umrlo je od nas dvadesetorice 5%, a poginulo je 40%. Invalidima smo dali 20%, a ranjenima 95%. U životu je ostalo 55%, a od ovih se procenata vratilo zdravih samo 35%. To je možda cinizam, što ja svoje pale i osakaćene drugove trpam u postotke, ali to radi svaka statistika! Za statistiku je svaki rat računski operacija i kad ona govori o napoleonskim ratovima, ne veli da je jedan milijun majki zakukalo, da je 750.000 sestara zaplakalo i da je ostalo 3.645.197 siročadi, nego samo ređa ljude po brojevima i po procentima: 1.265.000 umrlih, 2.496.000 ranjenih, 356.000 izgubljenih, to jest 36% mrtvih, 72% ranjenih i 9% izgubljenih. U tome je tragedija ratova što potonje generacije ne mogu osjetiti bol pređašnjih generacija, i zato prošli ratovi nisu za današnji naraštaj ništa drugo nego obični brojevi, kao da je to suma kamenja na piramidama ili broj krumpira u sto vagona. Eto, to smo dali svjetskome ratu nas dvadesetorica, a šta smo nas jedna dvadesetorica prema jednoj i po milijardi ljudi koji su sudjelovali u ratu! Što su sitne žrtve nas dvadesetorice prema milijunskim žrtvama svjetskog rata: trinaest milijuna palih, dvadeset i osam milijuna naprečac pomrlih i jedanaest milijuna bogalja!«

Eto, tako kaže pisac, a u tome je i srž njegovog romana: da se žrtve i sudionici ne pretvore u statističke brojke. Da se ne zaborave, Neimarević ih je oživio u svojoj knjizi na način kako mu je to od Boga dato: šaleći se da bi sakrio suzu...

U komediji **Zbrka oko načelnika** pisac ismijava umišljenost, licemjerje i dodvoravanje u nekim tamo Fićurevcima, koji su tu i svugdje.

Naprijed spomenuta sklonost ovoga pisca za fantastično, što je vidljivo u njegovim humoreskama i novelama, dovela ga je do romana **Propast svijeta** (objavljeno 1969.) kojemu je Miroslav Vaupotić napisao predgovor iz kojeg izdvajam: »Roman Propast svijeta kojim nam se autor iz ostavštine zaborava duhovno javlja, u obzorje naše pažnje, da nas drmne i podsjeti da je njegovo duhovno i eruditsko pero još uvijek smjelo i veselo, još uvijek djelatno i vrijedno poštovanja suvremenu čitatelju, osebujni je izuzetak i rijetka popava u jednom u Hrvata siromašnom književnom rodu - fantastičnoj utopijskoj literaturi, onom žanru koji je danas pomodni bestseller svjetske književnosti pod engleskim nazivom science-fiction. Uzmimo u obzir da je glavni dio romana napisan 1931. a završen 1943., a osim toga on je ponovni dokaz Neimarevićeve intelektualne znatiželje i istinske duhovitosti, kojim potvrđuje također vrline svoga svježeg književnog izričaja. I konačno, na kraju, ali ne i najmanje važno, ovaj roman je u izvjesnom smislu i satirična projekcija s nekim dokumentarnim pojedinostima na prohujalo doba "obzoraških" dana građanskog parlamentarizma, prikaza ljudi vječnog nazdravičarskog brbljanja, intelektualnog kritizerstva i plamenih težnji koje se pretvaraju ponekad i u ispraznu slatkorječivu patetiku uokvirenih u fabulu možda pretenciozno svemirsku, u fiktivnu ideju luđaka Superhomusima iz dalekog Myriosferoplaneta, ali i ti svemirci i intelektualci iz redakcije zagrebačkih novina u biti su obični ljudi s manana i slabostima Neimarevićevih "malih ljudi" iz naše pokrajine iz bilo kojih Fićurevaca..."

Duhovite iskričave igre riječi, trenuci raspojasane duhovitosti i čitka lepršavost u jezičnim karakteristikama ovog utopijsko-satiričnog romana preporučuju ovu zabavno-poučnu "povijest", ovu privatnu feljtonsku sliku "Propasti svijeta"...

Pogovor je knjizi napisao Mirko Petravić. Među ostalim on kaže: »Radnja "Propasti svijeta" vezana je velikim dijelom uz uredništvo "Obzora", glasovitih negdašnjih hrvatskih novina gdje je i Neimarević neko vrijeme radio. Urednika (šefa) Milivoja Dežmana i kritika Vladimira Lunačeka pisac poimence spominje... Ovdje ću iz obilja burgija i kalambura navesti samo dva primjera: kad je pao s babilonskog tornja - veli pisac - pukla mu je pjesnička žica, a u Americi je na Edisonovom grobu zapalio svijeću - umjesto elektrike.«

Ova knjiga završava stihovima:

Što to juri Svemirom
Sa mnom i sa Žilom Vernom?
Nit je on, nit sam ja,
Već moj ha ha ha!

S Neimarevićevim *hahaha* završavaju sve njegove knjige.

Neobjavljeni roman za djecu **Kroz Hrvatsku i Svemir** pun je fantastike. Djeca (Neimarevićeva) putuju zrakoplovom nad Hrvatskom, putem im se, jasno, događaju razne peripetije. Ovo bi djelo sigurno bilo zanimljivo djeci ne samo zato što je puno pustolovina, nego i zato što je na kraju knjige abecednim redom sažeta i povijest i zemljopis Hrvatske.

Prema podatku u "Glasu Podravine i Prigorja" od 28. travnja 1955. godine u razgovoru s koprivničkim studentom bogoslovije Zvonimirom Despotom izneseno je da je među ostalim Koprivničanima (Stjepan Pavunić, dr. Leander Brozović, Rudolf Žličar, Milivoj pl. Somogy) i profesor Ante Neimarević bio član Braće hrvatskog zmaja, što nam govori o Neimarevićevoj odanosti hrvatskoj povijesti i kulturi.

To bi, ukratko, bilo o književnom radu i osobi omiljenog koprivničkog profesora Ante Neimarevića kojemu se ove godine, 20. studenoga, navršava 30 godina od smrti, a 13. studenoga navršava se 104 godine od njegova rođenja.